

INNKALLING TIL MØTE I FORSKNINGSSTRATEGISK UTVALG

Tid: Torsdag 20.9.19 klokka 11.15-15.00

Sted: ADM B124 Møterom Hiet, Administrasjonsbygget

Saksliste:

Sak 25-19 Fordeling av de strategiske midlene for 2020

Sak 26-19 Intern prosess for SFF-søknader i 2020

Sak 27-19 Innspill til Forskningsrådets nye policy for åpen forskning

Sak 28-19 Gjennomgang av tilbakemeldingen fra KD fra dialogstyringsmøte

Sak 29-19 Styringssignaler til virksomhetsplanen 2020

Sak 30-19 Diverse saker til High North Academy sin styringsgruppe

Sak 31-19 Eventuelt

Sak 25-19 Fordeling av de strategiske midlene for 2020

Innledning: Kenneth Ruud

Bakgrunn:

Fordeling av strategiske midler i budsjett 2020 skal etter planen legges frem for universitetsstyret i møte 31.10.19. De to strategiske utvalgene skal behandle og gi råd om prioritering av innspillene fra fakultetene. OrgØk vil ta utvalgenes prioriteringer videre med universitetsledelsen før saken legges frem for styret.

OrgØk har samlet alle innkomne innspill, og oversikt over disse sendes til medlemmene i Forskningsstrategisk utvalg som vedlegg i e-posten med møteinnkallingen. Følgende filer vedlegges:

- fakultetenes innspill til strategiske satsinger (word)
- fakultetenes innspill til vitenskapelig utstyr (word)
- oversikt over de innkomne innspillene (excel)

Rammer som er til fordeling:

Total ramme for 2020 som er til fordeling, er oppgitt i regnearket. Denne er beregnet på grunnlag av forslag til Statsbudsjett for 2020. Rammen skal fordeles til tiltak innenfor forskning, utdanning, formidling og vitenskapelig utstyr.

Forskningsstrategisk utvalg tar stilling til prioriteringer knyttet til forskning og vitenskapelig utstyr.

Oppdaterte retningslinjer for det strategiske fondet finner dere på denne nettsiden:

<https://intranett.uit.no/Content/624788/Retningslinje%20for%20strategisk%20fond.pdf>

Sak 26-19 Intern prosess for SFF-søknader i 2020

Innledning: Steinar Martin Paulsen

Bakgrunn:

Sentrene for fremragende forskning (SFF) arbeider med ambisiøse ideer og komplekse problemstillinger. Målet er konsentrert, fokusert og langsiktig forskningsinnsats på høyt internasjonalt nivå, med forskerutdanning og internasjonalt samarbeid som viktige delmål. Støtte gis for inntil 10 år (5 + 5). En SFF bevilgning gir institusjonene rom for å omstrukturere sine forskningsmiljøer og utvikle nye samarbeid.

Forskningsrådet jobber med planer for en 5. runde med SFF-utlysning (SFF V, 2022-32) med frist for en første søknadsrunde 18.11.2020 og en søknadsbehandling som for SFF IV. Det er ingen begrensninger i antall prosjektforslag per institusjon. Imidlertid så vil Forskningsrådet følge opp sin kjønnspolicy, blant annet gjennom krav til kjønnsbalanse for senterledere på søknader fra institusjoner som sender mange søknader (5+). John-Arne Røttingen kommer til å sende ut et brev til de aktuelle rektorene i løpet av september/oktober med flere detaljer om dette. I mai (2020) legger Forskningsrådet ut en tekst, der de tar forbehold om at justeringer kan komme frem til offisiell utlysning - 07.10.20.

Til søknadsfristen for SFF-IV (2015) sendte UiT inn syv skisser til prosjektforslag (ref. ePhorte 2015/1476/SPA000) - trinn 1. Av disse fikk to skisser en evaluering som kvalifiserte for endelig prosjektforslag. I tillegg kvalifiserte en skisse, sendt inn fra UiO med UiT som partner, seg for runde 2. Dette (Hylleraas Centre for Quantum Molecular Sciences) var det eneste av skissene (7 +1) som endte opp i et prosjektforslag som oppnådde finansiering i runde IV. I denne søknadsrunden var det en eller to kvinner blant PIs. Gitt kravet til kjønnsbalanse bør vi knesette noen prinsipper som kan legges til grunn for en slik prioritering. I møtet vil vi ta en runde rundt bordet der forskningsdekanene gjør rede for hvordan deres fakultet tenker å gjennomføre den fakultetsinterne prioriteringen med tanke på kjønnsbalanse. Vi vil deretter diskutere hvilke prinsipper vi bør benytte i prioriteringen av søknader på institusjonsnivå.

Sak 27-19 Innspill til Forskningsrådets nye policy for åpen forskning

Innledning: Randi Østhus

Bakgrunn:

Forskningsrådet har sendt utkast til policy for åpen forskning på høring. Utkastet bygger på dokumenter som sektoren fikk til høring sist vinter og innspillsrunden til disse som ble avsluttet i februar 2019. Forskningsrådet ønsker nå spesielt innspill på forslag innenfor ulike områder av åpen forskning og innovasjon. Høringsfristen til Forskningsrådet er 27. september.

UiT sendte i februar 2019 høringsuttalelser til de tre ulike temaområdene innenfor åpen forskning, samt til Veileder for Plan S. Vi ønsker å sende Forskningsrådet et samlet hørings svar fra UiT også til denne andre innspillsrunden, og inviterer fakultetene til å gi innspill. Nedenfor følger et forslag til svar fra UiT som også er sendt på en kort, skriftlig høringsrunde til fakultetene (intern frist 18. september; Forskningsrådet benytter et eget skjema for besvarelsene). I møtet tar vi imot innspill på endringer/forbedringer i vårt svar.

Svar på skjema fra UiT:

Andre innspillsrunde – Forskningsrådets policy for åpen forskning

Vi inviterer til ny innspillsrunde til Forskningsrådets policy for åpen forskning. I denne runden ber vi om innspill til vår definisjon av åpen forskning, målene for policyen og våre forslag til tiltak for de ulike områdene i policyen. En del av tiltakene vil Forskningsrådet gjennomføre gjennom egne virkemidler. I tillegg framheves problemstillinger og tiltak som forutsetter samarbeid mellom Forskningsrådet og andre aktører.

Hva er åpen forskning?

Åpen forskning vil si åpenhet, medvirkning og kunnskapsdeling i forsknings- og innovasjonsprosesser. Dette er en utvikling som er drevet fram av digitalisering, kritiske analyser og innovative forskningsmiljøer. Åpen forskning kan både forstås som en kritikk av dagens forskningssystem, og som en mulighet for å få til økt verdiskaping. Den første tilnærmingen innebærer en kritisk refleksjon av forskningens effekter og ønske om å endre forskningssystemet i retning av mer deling, transparens, medvirkning og samfunnsansvar. Den andre tilnærmingen til økt åpenhet legger vekt på at deling av forskningsresultater vil stimulere til verdiskaping og økonomisk vekst som gir positive samfunnsmessige effekter.

Begrepet åpen forskning favner dermed vidt og brukes til å betegne for eksempel åpen tilgang til publikasjoner, deling av forskningsdata, åpen kildekode og programvare, åpent samarbeid, åpen fagfelle vurdering, åpne arbeidsmetoder, åpne utdanningsressurser, forskningsintegritet, ansvarlighet og involvering av brukere og befolkning.

Bakgrunnen for policyen

Prinsippet som ligger til grunn for Forskningsrådets arbeid med åpen forskning, er at forskning og forskningsprosesser skal være "så åpne som mulig, og så lukkede som nødvendig". Forskningsrådet har allerede i dag flere tiltak og retningslinjer for å stimulere norske forskere og institusjoner til økt grad av åpen forskning. For å kunne se de ulike elementene av åpen forskning under ett lager vi nå en helhetlig policy for åpen forskning.

En viktig motivasjon for å lage policyen er å vise tydelig hva som skal være Forskningsrådets rolle gjennom konkrete tiltak som skal stimulere til økt grad av åpenhet. For å kunne gjennomføre tiltakene i policyen er vi avhengig av et godt samarbeid med forskerne, forskningsinstitusjonene og relevante aktører nasjonalt og internasjonalt.

Første innspillsrunde

Tidlig i vinter gjennomførte vi første innspillsrunde til policyen. Her kom det inn til sammen 74 innspill fordelt på de tre temaene åpne forskningsprosesser, åpen innovasjon og brukerinvolvering og folkeforskning.

Mål for åpen forskning

De tre temaene i første innspillsrunde er nå samlet under tre mål for åpen forskning:

- å bidra til et velfungerende forskningssystem
- å bidra til bærekraftig verdiskaping og å løse samfunnsutfordringer
- å styrke tilliten til forskningen

DEFINISJON OG MÅL I POLICYEN

DEFINISJON

Til grunn for Forskningsrådet definisjon av åpen forskning ligger Europa-kommisjonen, FOSTER Plus og OECDs definisjoner. Basert på disse har vi valgt følgende definisjon av åpen forskning:

Åpen forskning vil si vitenskapelig praksis hvor prosesser og resultater er åpent tilgjengelige under vilkår som fremmer deling, utnyttelse, samarbeid og samfunnsansvar.

Forskningsrådets policy for åpen forskning har tre hovedmål:

1. å bidra til et velfungerende forskningssystem hvor forskning gjennomføres og deles på etisk forsvarlig vis og hvor det blir enklere å gjenbruke forskningsdata og re-analysere resultater. Dette vil kunne gjøre det mulig å verifisere og reprodusere studier, noe som igjen vil øke kvaliteten på og relevansen av forskningen.
2. å bidra til bærekraftig samfunnsutvikling ved å løse samfunnsutfordringer og ansvarlig verdiskaping både i privat og offentlig sektor
3. å styrke tilliten til forskningen og legge til rette for inkludering og medvirkning av ulike aktører for å demokratisere forsknings- og innovasjonsprosesser. Slik inkludering og medvirkning må skje innenfor etablerte rammer for forskningsintegritet og forskningsetikk og ivareta hensyn til personvern og opphavsrett.

De tre målene forutsetter åpenhet på ulike måter, og utfordrer forskerrollen gjennom behov for nye ferdigheter, kompetanser og verktøy.

Synes du Forskningsrådets definisjon favner de viktigste aspektene av åpen forskning?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer av definisjonen?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT savner en diskusjon og begrunnelse for at Forskningsrådet har valgt betegnelsen «åpen forskning». Enkelte elementer som inngår i betegnelsen er det i dag ikke vanlig å omtale som forskning, og derfor framstår «åpen forskning» for snevert. Fra UiTs side mener vi at «åpen vitenskap» ville vært en mer inkluderende og dekkende betegnelse.

En generell kommentar til policyutkastet og tiltakene som foreslås gjelder inngangen «En viktig motivasjon for å lage policyen er å vise tydelig hva som skal være Forskningsrådets rolle gjennom konkrete tiltak som skal stimulere til økt grad av åpenhet.». Fra UiTs side synes vi ikke Forskningsrådet gjennom forslagene til tiltak er tilstrekkelig tydelig og avgrenset på hva som er Forskningsrådets rolle. Videre mener vi at Forskningsrådet kunne vært mer konkret i beskrivelse av forslagene til tiltak. For eksempel har Forskningsrådet i flere år hatt policyformuleringer om å bidra og stimulere til åpenhet. Nå mener vi det er tid for at Forskningsrådet stiller krav til (og belønner) åpenhet, både når det gjelder resultater og kompetanse.

MÅL 1: VELFUNGERENDE FORSKNINGSSYSTEM

Åpen forskning og innovasjon er knyttet til målet om et velfungerende forskningssystem i Norge og internasjonalt. Et velfungerende forskningssystem

- utvikler kunnskap av høy kvalitet og relevans
- legger etablerte retningslinjer for forskningsintegritet til grunn
- sikrer etisk og samfunnsmessig forsvarlig forskning og verdiskaping
- bygger på oppdatert kunnskapsutvikling, nasjonalt og internasjonalt
- ivaretar samfunnets behov og gir nye innsikter i takt med endringer på kunnskapsfronten
- legger til rette for at forskning bidrar til innovasjon og verdiskaping
- kjennetegnes av mangfold
- innehar en rekrutteringspolitikk hvor et mangfold av vitenskapelig aktivitet er meritterende
- bruker ressursene effektivt
- sikrer rettferdig fordeling av rettigheter til forskning
- sikrer global kunnskapsdeling

Forskningssystemet bygger tradisjonelt på noen felles kjerneverdier, som universelle kriterier for god forskningspraksis og integritet, felles eierskap til vitenskapelige resultater, interessefrihet og kritisk tenkning. Disse verdiene utfordres på ulike vis i dagens forskningssystem.

De dominerende formene for evaluering av forskning og merittering av forskere baseres i stor grad på kvantitative mål og vitenskapelig publiseringer i et hierarki av tidsskrifter. Tilgangen til mange, og ofte prestisjefylte, vitenskapelige publikasjoner styres gjennom abonnementsbaserte tidsskrifter, og tilgangen er avhengig av betalingssterke institusjoner og land. En stor andel av forskningsdata, metoder, modeller og kildekode som ligger til grunn

for forskningsresultater, blir ikke gjort tilgjengelige for etterprøving og videre bruk. Sammen med økt press for å publisere fremragende resultater i topptidsskrifter kan dette bidra til lav reproduserbarhet. I mange fagfelt kan dette løses gjennom mer åpen forskning ved at andre forskere og befolkningen får mer innsyn i bakgrunn, arbeidsmetoder og data som ligger til grunn for en forskningspublikasjon.

Forskningsetikk og forskningsintegritet er en forutsetning for god forskningskvalitet, og er avgjørende for at samfunnet skal ha tillitt til forskere og forskningsinstitusjoner. Dette er verdier som gjelder for all forskning. Åpen forskning bidrar til å løse dysfunksjonelle sider ved forskningssystemet, og på denne måten bidra til å styrke kvaliteten på forskningen og samfunnsverdien av investeringene i forskning.

Med åpen forskning kan grunnlaget for forvaltning og politikkutforming bli mer kunnskapsbasert. Enorme mengder publiserte forskningsresultater gjør at det er stadig mer krevende å gjøre for eksempel kunnskapsbaserte utredninger om et tema. Mer åpenhet rundt underliggende data vil gjøre det enklere å lage helhetlige kunnskapsanalyser, blant annet ved hjelp av kunstig intelligens.

Åpen forskning spiller også en viktig rolle i innovasjon og verdiskaping. I slike prosesser er det viktig at prinsipper for deling og kunnskapsutveksling er basert på tillit mellom samarbeidspartene i forskningsprosjektene og skjer på måter som er forskningsetisk forsvarlig. Selv om forretningshemmeligheter, immaterielle verdier og opphavsrettigheter i mange tilfeller må beskyttes, er det viktig at risiko, kostnader og inntjening fordeles i tråd med omforente prinsipper i for eksempel offentlig-private partnerskap.

Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Helt enig	Delvis enig	Hverken eller	Delvis uenig	Helt uenig
-----------	--------------------	---------------	--------------	------------

Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Foreløpige forslag til kommentarer:

Ved UiT ser vi det som et sentralt mål at gjenbruk av forskningsdata bidrar til bedre utnyttelse av økonomiske ressurser ved at det gir muligheter for ny forskning gjennom sammenstilling av egen forskning med andres forskning. Bærekraft innenfor forskningen og ansvarlig utnyttelse av forskningsressurser burde i større grad vært tatt inn i hovedmål 1.

MÅL 2: BÆREKRAFTIG SAMFUNNSUTVIKLING

De store utfordringene samfunnet står overfor knyttet til for eksempel klimaendringer, økt migrasjon og større sosiale forskjeller, krever at det må tenkes nytt i store deler av offentlig

og privat sektor. For å kunne møte disse utfordringene må nye løsninger utvikles i et samspill mellom offentlige virksomheter, forskningsmiljøer, innbyggere, sivilsamfunn og næringsliv.

Demokratiske prosesser er under utvikling, men også under press. FNs bærekraftsmål gir rammer og målsettinger for både forskning, innovasjon og ansvarlig samfunnsutvikling. Tradisjonelle perspektiver og handlingsmønstre i politisk og økonomisk aktivitet er imidlertid ikke i stor nok grad rigget for å nå bærekraftsmålene.

Kompleksiteten og uforutsigbarheten som kjennetegner store samfunnsutfordringer krever at forsknings- og innovasjonsprosessene åpnes opp på nye måter. Nye disipliner og forskningstemaer utvikles. For at forskningen skal kunne bidra til å løse samfunnsutfordringer, må den integreres tettere med innovasjonsaktiviteter i både privat og offentlig sektor. Dette henger sammen med at store samfunnsutfordringer går på tvers av fag og disipliner, på tvers av sektorer og politikkområder og på tvers av land. Internasjonalt samarbeid er dermed nødvendig.

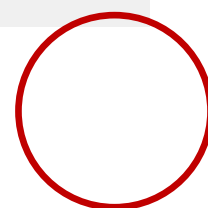
Ulike perspektiver kan legge grunnlaget for å diskutere mulige langtidseffekter, utilsiktede sideeffekter, kompleksitet og dilemmaer. Utfordringen er å stimulere til samfunnsansvarlig forskning og innovasjon gjennom å lede prosesser i ønsket retning, maksimere de positive effektene og begrense de negative. For å få til nye løsninger må et bredt spekter av aktører fra forskning, næringsliv, offentlig sektor, myndigheter og sivilsamfunnet involveres i forsknings- og innovasjonsprosesser.

Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Helt enig	Delvis enig	Hverken eller	Delvis uenig	Helt uenig
------------------	--------------------	----------------------	---------------------	-------------------

Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Foreløpige forslag til kommentarer:

MÅL 3: STYRKE TILLITEN TIL FORSKNING

Tendenser til spredning av falske nyheter, konspirasjonsteorier og misbruk av forskning gjør det viktig å bidra til kritisk tenkning og god dømmekraft i befolkningen. Åpne og involverende forskningsprosesser og åpen tilgang til forskningsresultater vil i større grad gi innsikt i forutsetningene for den kunnskapen som produseres gjennom forskning.

Siden forskning og innovasjon i sterkere grad handler om å utvikle kunnskap som bidrar til å løse utfordringer i samfunnet, blir åpenhet og involvering stadig viktigere.

Når kunnskapen blir mer tilgjengelig, kan det bli enklere både å etterprøve forskning og å utvikle løsninger på problemer som er komplekse og griper over flere områder og sektorer. Forskningens åpenhet mot samfunnet kan styrkes ved at ulike samfunnsaktører får mulighet til å medvirke i forsknings- og innovasjonsprosesser som åpner for gjensidig læring. En slik åpenhet utfordrer forskerrollen og evnen til å involvere på en måte som gjør det interessant for andre aktører å delta i forskningsprosessene og samtidig ivaretar forskningsetikk og personvern. Forskningsfelt og problemstillinger, teori- og metodevalg endres når det åpnes for ulike erfaringer, perspektiver og forståelser. Dette vil utvikle en ny dynamikk i samarbeidet mellom ulike aktører.

Dersom interesseorganisasjoner eller politiske grupperinger med tydelige agendaer får sette premisser for prosjekter, kan forskningens integritet og uavhengighet trues. Forskere som involverer ulike samfunnsaktører, må ta hensyn til risikoen for at medvirkning kan bidra til å forsterke allerede etablerte kunnskapsskiller og sosial status ved at det primært er de ressurssterke som involverer seg og dermed får innflytelse. Videre må de ta stilling til hva som skal være de involvertes status og hvordan de skal anerkjennes og eventuelt meritteres for sine bidrag. Hvordan ulike aktører kan medvirke og sammen bidra til kunnskapsutvikling på en ansvarlig måte, vil avhenge av tema og kontekst. Det er behov for større bevissthet om etiske utfordringer knyttet til forskersamfunnets samarbeid og samspill med aktører utenfor forskningen.

Synes du målet gir tydelige retninger for arbeidet?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Hvis ikke, har du konkrete forslag til endringer?

Foreløpige forslag til kommentarer:

KUNNSKAP OG KOMPETANSE OM ÅPEN FORSKNING

Forskere i alle stadier av forskerkarrieren trenger nødvendig kompetanse og verktøy for å kunne praktisere åpen forskning og følge etiske retningslinjer knyttet til dette. Behovet for avansert digital kompetanse vil føre til at forskerrollen differensieres og at det oppstår en ny type ekspertise, såkalte "data stewards" eller datarøkttere.

Opplæring er et institusjonelt ansvar, men det er behov for at opplæring og støttetjenester følger nasjonale og internasjonale retningslinjer og kriterier. For å få på plass nasjonale opplærings- og kompetansetiltak i alle stadier av forskningsprosessen og utdanningsløp er det viktig at ansvarlige myndigheter, universitets- og høyskolesektor, forskningsinstitusjoner og Forskningsrådet samarbeider både på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Forskningsrådet skal:

- sørge for kompetanseutvikling innenfor åpen forskning og forskningsetiske problemstillinger gjennom Forskningsrådets virkemidler, for eksempel forskerskoler I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:
- at det tilbys opplæring innenfor åpen forskning, inkludert FAIR-prinsippene for datahåndtering (Findable, Accessible, Interoperable og Reusable), som bygger på nasjonale og internasjonale retningslinjer om forskningsintegritet og ansvarlighet
- stimulere til opplæringstiltak for datarøktene og annen viktig kompetanse innenfor åpen forskning ved institusjonene

Vil disse tiltakene bidra til nødvendig opplæring og kompetanseutvikling innenfor åpen forskning?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

Fra UiTs side mener vi det er å ta for hardt i å si at Forskningsrådet skal «sørge for» kompetanseutvikling, da dette er et ansvar som ligger hos institusjonene og dels andre nasjonale organer. Det hadde vært mer presist å formulere dette som at Forskningsrådet skal anvende sine virkemidler til å utvikle kompetanse innenfor åpen forskning, for eksempel forskerskoler. Flere konkrete eksempler kunne gjerne vært nevnt.

Det er uklart hva Forskningsrådet skal gjøre gjennom sine "bidrag til". Hvordan skal Forskningsrådet bidra til at det tilbys opplæring innenfor åpen forskning? Hvordan skal det stimuleres til opplæringstiltak for datarøktene og annen viktig kompetanse? UiT mener et konkret og viktig tiltak vil være at Forskningsrådet stiller krav om at prosjektsøker har erfaring/kompetanse på åpen forskning gjennom tidligere prosjekter eller gjennomført opplæring. (her kan vi ev. vise til arbeidsgruppa som laget uttalelsen fra de norske rektorene på Position Paper on Open Science – Recommendations for FP9, om skills in Open Science for principal investigator/project leaders). Forskningsrådet kan også stille krav om at prosjektsøker må bekrefte at de har tilgang til nødvendig kompetanse innenfor åpen forskning.

TESTE UT ÅPEN FORSKNING OG INNOVASJON I PROSJEKTER

Åpen forskning og innovasjon innebærer nye måter å forske på. Dette kan skape behov for å teste ut for eksempel nye metoder, teknologi og verktøy, utvikle standarder og retningslinjer, etablere kurs og opplæring, utvikle måter å involvere ulike samfunnsaktører

på eller undersøke hvordan åpen forskning og åpen innovasjon kan fremme kjønnsbalanse og mangfold.

Forskningsrådet skal:

- utvikle virkemidler for at søkere kan teste ut ulike aspekter ved åpen forskning og innovasjon, blant annet gjennom utlysninger
- synliggjøre gode eksempler på åpen forskning og innovasjon

Vil disse tiltakene stimulere til mer åpen forskning og innovasjon?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT støtter avgrensningen under punkt IX: «Åpen innovasjon er innovasjonsprosesser der kunnskapsutvikling og verdiskaping skjer i samspill mellom aktører, som for eksempel andre bedrifter, private og offentlige organisasjoner, forskningsmiljøer og sivilsamfunnet.».
Gjennomgående i dokumentet synes vi det flere steder er uklart hva som menes med åpen forskning, innovasjon og åpen innovasjon og anbefaler Forskningsrådet å gjennomgå begrepsbruken slik at dette blir tydeligere.

ÅPEN TILGANG TIL PUBLIKASJONER

Offentlig finansiert forskning skal komme samfunn og næringsliv til gode. Forskningsrådet støtter Plan S, som skal realisere EU-landenes ambisjon om full og umiddelbar åpen tilgang til publikasjoner. Dette er i tråd med den norske regjeringens mål om å gjøre forskningen mer tilgjengelig.

Forskningsrådet skal:

- innføre Plan S-krav som del av Forskningsrådets kontraktsvilkår for FoU-prosjekter fra 2021
- finansiere kostnader til åpen publisering som del av de indirekte kostnadene i prosjektene

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- å monitorere åpen publisering av forskningsartikler

Plan S inngår som en viktig del av arbeidet for åpen forskning. Her har det vært kjørt en separat prosess med egen innspillsrunde og møter med institusjonene. 31. mai kom en endelig veileder for implementeringen av planen.

Har du kommentarer til den endelige Plan S?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT er opptatt av at Forskningsrådet må være tydelige på kontraktsvilkårene som følger av Plan S og også kommunisere godt hvilke konsekvenser det vil få dersom Plan S-kravene ikke oppfylles.

Det oppfattes som uklart hva Forskningsrådet legger i «.. bidra til å monitorere åpen publisering av forskningsartikler» og vi ønsker en oversetting og tydeliggjøring av hvordan slik overvåking eller oppfølging er tenkt skal skje.

TILGJENGELIGGJØRING AV FORSKNINGSDATA

En stor andel av forskningsdata, metoder, modeller og kildekoder som ligger til grunn for forskningsresultater, blir i dag ikke gjort tilgjengelige for etterprøving og videre bruk. Siden 2014 har Forskningsrådet stilt krav om sikker lagring og tilgjengeliggjøring av forskningsdata fra Forskningsrådsfinansierte prosjekter.

Fra 2017 har de internasjonale FAIR-prinsippene ligget til grunn for Forskningsrådets policy for tilgjengeliggjøring av forskningsdata. Krav om at data deles i tråd med FAIR-prinsippene betyr at også tilhørende protokoller, metoder, programvare og kildekode deles innenfor fag og prosjekter hvor dette er relevant for å kunne etterprøve og reprodusere forskning.

FAIR-prinsippene: De internasjonale FAIR-prinsippene er utarbeidet som et sett av retningslinjer for å tilrettelegge for videre bruk av forskningsdata. FAIR er et akronym for ordene Findable, Accessible, Interoperable og Reusable. Forskningsdata skal med andre ord være av en kvalitet som gjør dem tilgjengelige, gjenfinnbare og gjenbrukbare. Videre ligger det i begrepet Interoperable at både data og metadata skal kunne håndteres maskinelt og at man skal bruke konsistente vokabular.

Forskningsrådet skal:

- utvikle generiske retningslinjer for datahåndteringsplaner i tråd med internasjonal praksis
- kreve at data og metadata fra prosjekter finansiert av Forskningsrådet er i tråd med FAIR-prinsippene
- kreve at kostnader knyttet til tilgjengeliggjøring av data i henhold til FAIR-prinsippene synliggjøres i prosjektsøknader
- kreve at datasett tilgjengeliggjøres med tilhørende protokoller, metoder, modeller, programvare og kildekode
- kreve at kliniske studier som er helt eller delvis finansiert av Forskningsrådet registreres i en godkjent database før oppstart av prosjektet (såkalt «preregistration»). Resultater fra prosjektet skal gjøres offentlig tilgjengelig raskest mulig etter studiens slutt.

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- at norske forskningsdata følger internasjonale standarder for data og metadata
- at det blir mulig å koble sitering og gjenbruk av data til forskere og forskningsprosjekter

Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til å gjøre forskningsdata tilgjengelige for etterprøving og videre bruk?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT vil her vektlegge at FAIR-prinsippene foreløpig er formulert som overordnede retningslinjer og ikke er et konkret sett av kriterier som kan etterprøves. Det er arbeid i gang for å gjøre FAIR-prinsippene mer operasjonelle.

Forskningsrådet skal kreve at datasett tilgjengeliggjøres, men setter ikke krav til når dette skal skje. Vi foreslår at det tas inn krav som for eksempel UiT har i sin policy, pkt. 4.5: «Forskningsdata skal gjøres tilgjengelig på et så tidlig tidspunkt som mulig. For data som ligger til grunn for vitenskapelige publikasjoner betyr dette ikke senere enn publiseringstidspunktet. For andre data som kan være av interesse for annen forskning, vil tidspunktet normalt være ved prosjektslutt, og ikke senere enn tre år etter endt prosjekt»

Forskningsrådet skriver at kostnader til tilgjengeliggjøring av data skal synliggjøres, men sier ikke noe i policyutkastet om finansiering av slike kostnader. Det er uklart om kostnader knyttet til tilgjengeliggjøring av data vil kunne dekkes av Forskningsrådet.

Forskningsrådet vil bidra til at det blir mulig å koble sitering og gjenbruk av data til forskere og forskningsprosjekter. UiT vil her gjøre oppmerksom på et internasjonalt prosjekt drevet fram av Crossref (publikasjoner) og DataCite (forskningsdata). I tillegg jobber Google (innenfor Google Scholar) med en tjeneste. Forskningsrådet kan her bidra med å stille krav om at forskningsresultater (publikasjoner OG forskningsdata) fra prosjekter blir publisert med DOI som er nøkkelen for kobling.

DATAINFRASTRUKTURER FOR ÅPEN FORSKNING

En datainfrastruktur er en forskningsinfrastruktur som har som viktig formål å samle inn, bearbeide, lagre, gjøre tilgjengelig og/eller forbedre utnyttelse av data, gjennom å tilrettelegge for metaanalyser og gjenbruk av forskningsdata. Nasjonal infrastruktur som er godt koordinert og forankret i fagmiljø og institusjoner, vil sikre tilgang til og sikker håndtering av forskningsdata. Forskningsrådet stiller krav om at infrastrukturer som får støtte, gjøres tilgjengelig for alle relevante brukere og at brukernes behov vil ivaretas.

Offentlig sektor forvalter store mengder data og registre som kan utnyttes bedre til forskning og innovasjon. For at dette potensialet skal kunne utnyttes trengs en åpen og transparent forvaltning, og infrastrukturer som gjør data lett tilgjengelig på en sikker måte, og slik at personvern hensyn ivaretas. Deling av data og kobling som gjør det mulig å foreta

analyser på tvers av etablerte fag og sektorgrenser, vil gi et viktig kunnskapsgrunnlag for å utvikle helhetlige løsninger som møter samfunnets og brukernes behov.

Kunnskapsbaserte datainfrastrukturer må videreutvikles kontinuerlig for å møte forskernes behov, og det er dermed behov for regelmessige investeringer. I tillegg er det store kostnader knyttet til driften av slik infrastruktur. Langsiktige planer for finansiering av datainfrastruktur basert på ulike inntektskilder kan bidra til større robusthet for slike infrastrukturer.

Forskningsrådet skal:

- kreve at datainfrastruktur med støtte fra Forskningsrådet samarbeider med relevante aktører nasjonalt og internasjonalt og gjøres tilgjengelig for brukere og brukermiljø
- kreve at alle infrastrukturprosjekter som finansieres av Forskningsrådet utarbeider en plan for bærekraftig finansiering for å sikre at forskningsdata lagres, bearbeides og gjøres tilgjengelig i et langsiktig perspektiv

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- at nasjonale datainfrastrukturer knyttes til internasjonale initiativ som for eksempel the European Open Science Cloud (EOSC). EOSC ble lansert av Europakommisjonen i 2018 og er et virtuelt miljø av tjenester for lagring, håndtering, analyse og gjenbruk av forskningsdata på tvers av landegrenser og fagområder.

Vil disse tiltakene, i tillegg til nasjonale og internasjonale investeringer i etablering og oppgradering av datainfrastrukturer, i tilstrekkelig grad bidra til å sikre tilgang til relevante tjenester for forskningsdata?

Helt enig **Delvis enig** Hverken eller Delvis uenig Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT mener det bør tas inn at Forskningsrådet skal kreve at datainfrastrukturer med støtte fra Forskningsrådet tilfredsstiller internasjonale krav til interoperabilitet og datadeling, for å unngå dagens situasjon der alle er isolerte øyer i det globale nettverket (vise til evalueringsrapporten av norsk polarforskning (juni 2017) pkt. 4.5: We identify a relative degree of insularity in Norwegian's polar data community)

UiT mener Forskningsrådet også når det gjelder utvikling av nye infrastrukturer og samarbeid om eksisterende bør framheve og ivareta mål om bærekraft. Det bør ikke brukes forskningsrådsmidler på å utvikle ny infrastruktur dersom en kan bruke eller bygge videre på eksisterende infrastruktur, gjerne i et internasjonalt utviklingsmiljø.

Forskningsrådet vil kreve at infrastrukturprosjekter bør ha en plan som sikrer langtidsbevaring av data. Sikring av langtidsbevaring bør også stilles som krav til selve forskningsdataene, krav til sikring av innholdet i infrastrukturene.

Formuleringen «et virtuelt miljø av tjenester» kan vurderes erstattet med «et økosystem av fødererte tjenester».

MERITTERING OG EVALUERING AV FORSKNING OG FORSKERE

Forskernes motivasjon og forståelse for åpen forskning er helt avgjørende for større åpenhet. Åpenhet må lønne seg både faglig og karrieremessig. Forskningsrådet vil bidra til at det blir mer attraktivt for forskere å praktisere åpen forskning. Kriterier for evaluering og merittering må utvikles i samarbeid mellom institusjoner på nasjonalt og internasjonalt nivå og bygge på anerkjente normer for forskningsetikk og forskningsintegritet.

Forskningsrådet signerte DORA-erklæringen (The San Fransisco Declaration on Research Assessment) i 2018. Vi stiller oss bak prinsippet om at søkeres faglige kvalifikasjoner og kvalitet på oppnådde resultater skal vurderes på et bredere grunnlag enn hvor forskerne publiserer.

Fagfelleevaluering ligger til grunn for kvalitetssikring av forskningsresultater og prosjektsøknader. Det diskuteres både nasjonalt og internasjonalt om større åpenhet rundt vurderingen vil bidra til forbedret tilbakemelding og prosess. En del av åpen fagfelleevaluering dreier seg om å synliggjøre all kommunikasjon i forbindelse med vurderingen, slik at det er mulig å etterprøve og kommentere på alle trinn i prosessen.

I vurdering av søknader bruker Forskningsrådet "enkeltblind fagfelleevaluering", som betyr at ekspertene som vurderer søknaden kjenner identiteten til søker. I tillegg offentliggjør Forskningsrådet fagfelleens identitet etter at vurderingene er gjennomført.

Full åpen fagfelleevaluering for søknader ville innebære at både søknad og alle deler av vurderingen blir åpne, slik at hele prosessen er offentlig. Med åpen fagfelleevaluering vil det i større grad være mulig å godskrive fagfelleinnsats som vitenskapelig produksjon, ettersom det synliggjøres at fagfelleevalueringen er en del av et vitenskapelig «økosystem». Det finnes også mekanismer i dag for å dokumentere bidrag til lukket fagfelleevaluering.

Forskningsrådet skal:

- innarbeide kriterier for åpen forskning i vurderinger av forskere og forskning
- etablere rutiner for vurdering og merittering, der viktige momenter er harmonisering av krav til CV og dokumentasjon av hele bredden av forskningsresultater, som også skal bidra til kjønnsbalanse og mangfold

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- en felles nasjonal og internasjonal prosess for hvordan forskere og forskning skal vurderes i tråd med DORA-erklæringen
- å vurdere åpen fagfelleevaluering og mulige tiltak for å stimulere til dette

Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til at åpen forskning blir meritterende?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT støtter Forskningsrådets ambisjoner og planer for å innarbeide kriterier for åpen forskning i vurdering av forskere og forskning. Samtidig mener vi tiltaket bør formuleres mer konkret slik at Forskningsrådet avgrenser sin rolle. Formuleringen «Forskningsrådet skal innarbeide kriterier for åpen forskning i vurderinger av forskere, i søknadsprosesser og i fagevalueringer» er mer presis i forhold til hva Forskningsrådet gjør og rollen rådet har.

Er åpen fagfelleevaluering en form for vurdering som Forskningsrådet bør stimulere til?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Kommentar

SAMFUNNSANSVARLIG FORSKNING OG INNOVASJON

I Forskningsrådet er det satt i gang mange aktiviteter der målet er å stimulere til tverrfaglighet, involvering og nye måter å samarbeide på. Aktivitetene har fokus på nye arbeidsmåter og samspill mellom ulike aktører fra forskning, næringsliv, offentlig sektor og andre relevante samfunnsaktører og er rettet mot teknologiutvikling, innovasjon og samfunnspektiver.

Forskningsrådet skal:

- videreføre og videreutvikle tiltak som fremmer samfunnsansvarlig åpen forskning og innovasjon, inkludert stimulere til anvendelse og videreutvikling av Forskningsrådets RRI-rammeverk (Responsible Research and Innovation)
- engasjere samfunnsaktører som ikke har forskerbakgrunn i Forskningsrådets råd og utvalg der dette er relevant

- i prosjekter som fremmer åpen forskning og innovasjon skal det stilles krav om kjønnsbalanse og mangfold

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- at institusjoner som mottar midler til forskning har rutiner og retningslinjer for håndtering av forskningsetikk og forskningsintegritet

Bidrar disse tiltakene på en god måte til å nå målet om samfunnsansvarlig forskning og innovasjon?

Helt enig **Delvis enig** Hverken eller Delvis uenig Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

«I prosjekter som fremmer åpen forskning og innovasjon skal det stilles krav om kjønnsbalanse og mangfold» UiT støtter tiltaket, men ser ikke begrunnelsen for at dette skal være et særskilt tiltak innenfor dette området eller disse prosjektene.

UiT støtter at det særlig for RRI er positivt at Forskningsrådet skal engasjere samfunnsaktører som ikke har forskerbakgrunn.

UiT mener Forskningsrådet i stedet for å skulle «bidra til at institusjoner som mottar midler til forskning har rutiner og retningslinjer for håndtering av forskningsetikk og forskningsintegritet», bør stille krav om dette.

VERDISKAPING OG ÅPENHET I INNOVASJONSPROSESSER

Åpen innovasjon er innovasjonsprosesser der kunnskapsutvikling og verdiskaping skjer i samspill mellom aktører, som for eksempel andre bedrifter, private og offentlige organisasjoner, forskningsmiljøer og sivilsamfunnet. Et viktig mål er verdiskaping og nytte i samfunnet og at offentlig finansiert forskning og innovasjon bidrar til å løse de store samfunnsutfordringene vi står overfor.

Forskningsrådet skal:

- utlyse midler til prosjekter som eksperimenterer med åpen innovasjon, for eksempel testarenaer, idélab, plattformer for kunnskapsdeling og levende laboratorium ("living labs")
- videreutvikle retningslinjer for åpenhet og deling som sikrer tilgang til prosjektresultater og metoder
- bidra til samarbeid mellom relevante aktører fra næringsliv og offentlig sektor og koble prosjekter for å sikre ideutvikling og utnyttelse av prosjektresultater

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet:

- organisere møteplasser med mål om nettverksbygging og utvikling av åpen innovasjon

Vil disse tiltakene bidra til mer verdiskapning og åpenhet i innovasjonsprosesser?

Helt enig **Delvis enig** Hverken eller Delvis uenig Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT mener det er positivt at Forskningsrådet gir en klar beskrivelse av hva som ligger i betegnelsen «Åpen innovasjon», slik det framgår her. Forskningsrådet kan gjerne vurdere å tydeliggjøre dette tidligere i policydokumentet.

Tiltaket «videreutvikle retningslinjer for åpenhet og deling som sikrer tilgang til prosjektresultater og metoder» er et tiltak for åpen forskning og ikke nødvendigvis et tiltak for åpen innovasjon. Her mener vi at Forskningsrådet blander sammen hva som er åpen forskning og hva som er åpen innovasjon.

Igjen mener UiT at Forskningsrådet kan være mer konkrete enn når det skrives «bidra til samarbeid mellom relevante aktører.. for å sikre ideutvikling og utnyttelse av prosjektresultater. Mer konkret ville det vært om Forskningsrådet skrev at dere skal «ta i bruk virkemidler som skaper samarbeid ... og kobler prosjekter..» Organisere møteplasser er et konkret og godt virkemiddel i så måte.

RETTIGHETER TIL FORSKNING

For å fremme åpen innovasjon, trengs det avklaringer før oppstart av prosjekter av de involvertes rettigheter, hvem som bidrar med hva, og hvordan rettighetene til resultater som utvikles skal fordeles.

Forskningsrådet har utarbeidet prinsipper for rettigheter til resultater fra forsknings- og utviklingsprosjekter finansiert helt eller delvis med midler fra Forskningsrådet. Målet er å sikre at prosjektresultatene i bred forstand kommer samfunnet til nytte, både gjennom oppbygging og formidling av kunnskap og gjennom kommersiell utnyttelse.

Forskningsrådet skal:

- bidra til kompetansebygging om åpne innovasjonsprosesser, inkludert rettighetsproblematikk
- utvikle standardavtaler for samarbeidsprosjekter, inkludert premisser for åpne forsknings- og innovasjonsprosesser i offentlig-private partnerskap
- videreutvikle prinsipper for immaterielle rettigheter (IPR) tilpasset åpen innovasjon

Vil disse tiltakene bidra til å sikre de involvertes rettigheter?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Vil disse tiltakene stimulere til at prosjektresultater kommer samfunnet til nytte?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT mener at tiltaket «Forskningsrådet skal bidra til kompetansebygging om åpne innovasjonsprosesser, inkludert rettighetsproblematikk» blir for lite konkret.

UiT støtter at Forskningsrådet utvikler maler for standardavtaler og vi har selv hatt nytte av disse. Mellom parter som kjenner Forskningsrådet skaper felles standarder tillit og forutsigbarhet.

UiT ser ikke behov for at Forskningsrådet skal videreutvikle prinsipper for IPR. Gjeldende prinsipper fungerer også for åpen innovasjon.

BRUKERMEDVIRKNING I FORSKNING OG INNOVASJON

Involvering av brukere i forskning er en innarbeidet praksis på flere forskningsområder og i mange av Forskningsrådets programmer. Det primære målet er å øke forskningens relevans for brukere av forskning. I tillegg kan brukermedvirkning i forskningsprosessen bidra til å øke forskningens kvalitet. Medvirkning fra ulike brukergrupper kan i tillegg bidra til at resultatene fra forskning og innovasjon tas i bruk på en best mulig måte.

Hva vi forstår med bruker avhenger av type prosjekt og fagområde. Det kan for eksempel være beslutningstakere og myndigheter, næringsliv, offentlig sektor, interesseorganisasjoner, tjenesteleverandører, personer med egenerfaring i det det forskes på, eller deltakere fra befolkningen generelt.

Medvirkning kan skje på ulike stadier i et prosjekt, fra utvikling av prosjektidéer og planlegging, til gjennomføringsfase og deretter i spredning og implementering av resultater.

Brukermedvirkning i forskning innebærer at brukere har mulighet til å gi innspill til og delta i forskningsprosjekter. Det er imidlertid også en risiko for at brukere representerer en særinteresse og kan påvirke både forskningsprosess og resultat. Involvering av brukere i forskning kan være ressurskrevende, og forskningsmiljøene og brukerorganisasjonene etterspør mer kunnskap og kompetanse om hvordan brukere bør involveres i forskningsprosjekter for å sikre samfunnsansvarlige og etisk forsvarlige prosesser.

Forskningsmiljøer og brukere etterspør nasjonale møteplasser som seminarer og konferanser. Men det er et tankekors at forskere og brukere i liten grad deltar på hverandres arrangementer.

Forskningsrådet skal:

- videreutvikle krav om brukermedvirkning i forsknings- og innovasjonsprosjekter i Forskningsrådet
- etablere, vedlikeholde og finansiere nasjonale møteplasser for brukerinvolvering på tvers av fag, områder og aktører

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- dialog om behovet for, og eventuell utvikling av, en felles plattform for brukerinvolvering i forskning og innovasjon

Vil disse tiltakene i tilstrekkelig grad bidra til brukermedvirkning?

☐	☒	☐	☐	☐
Helt enig	Delvis enig	Hverken eller	Delvis uenig	Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

Tiltaket «videreutvikle krav om brukermedvirkning..» bør presiseres med at gjelder prosjekter «finansiert av « Forskningsrådet.

Tiltaket «etablere, vedlikeholde og finansiere nasjonale møteplasser for brukerinvolvering på tvers av fag, områder og aktører» er konkret og godt.

Det bør konkretiseres hva som er tenkt med eventuell utvikling av «en felles plattform» for brukerinvolvering.

UiT er opptatt av at det er et stort behov for brukerinvolvering i forskning og innovasjon. I tillegg er det et stort behov for dokumentert og systematisert kunnskap om hva brukerinvolvering reelt sett bør være og hva som er god praksis for slike prosjekter. Her mener vi at Forskningsrådet kan lengre og gjerne utvikle prinsipper og kriterier i tilknytning til krav om brukermedvirkning i prosjekter finansiert av Forskningsrådet.

FOLKEFORSKNING (CITIZEN SCIENCE)

Citizen science innebærer å engasjere folk (enkeltindivider, grupper eller institusjoner) som ikke har forskerbakgrunn i forskning, i samarbeid med forskere eller forskningsinstitusjoner. På norsk har vi valgt å kalle citizen science for folkeforskning, basert på innspill, dialog med forskningsmiljøer og konsultasjon med språkrådet.

Folkeforskningsprosjekter kan for eksempel handle om å samle store datamengder, der forskere får hjelp fra befolkningen i innsamling og registrering av data. Det kan også være prosjekter der befolkningen spiller en viktig rolle gjennom hele forskningsprosessen. Gjennom slike prosjekter får befolkningen innsikt i vitenskapelig tenkemåte og tilegner seg forskningsbasert kunnskap. Prosjektene kan ha vitenskapelige, samfunnsmessige eller politiske mål avhengig av hva slags form for forskning det er snakk om.

Det er viktig at folkeforskningsprosjekter utformes på en slik måte at det ikke bare er de som har store ressurser og kunnskap om forskning fra før som deltar. Dette kan bidra til å forsterke allerede etablerte kunnskapsskiller og sosial status ved at det primært er de ressurssterke som involveres seg og dermed får innflytelse. Det kan også være politiske utfordringer knyttet til folkeforskning, blant annet hvis forskningsinstitusjoner deltar i prosjekter som har en politisk eller annen agenda. Andre utfordringer ved folkeforskning kan være å kvalitetssikre metoder for å måle og vurdere data, ivareta konfidensialitet og personvern ved deling av data, eller spørsmål om publisering, medforfatterskap og kreditering.

Involvering av forskjellige samfunnsaktører i forskningsprosesser er fortsatt et relativt nytt felt, og det finnes lite kunnskap om hvordan slike involveringsprosesser fungerer i praksis.

Det er behov for å utvikle og forbedre prosesser og retningslinjer forbundet med etiske utfordringer og etisk praksis i folkeforskningsprosjekter som skal sikre at forsknings- og innovasjonsprosesser svarer på innbyggernes behov og verdier.

Forskningsrådet skal:

- utvikle kriteriesett for å vurdere folkeforskningsprosjekter i tråd med internasjonale retningslinjer og standarder

I samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:

- å etablere kunnskapsnettverk om befolkningens deltagelse i forskning
- å utvikle et etisk rammeverk for dialog med befolkningen og gjennomføring av folkeforskningsprosjekter basert på internasjonalt aksepterte prinsipper
- at det utvikles teknologiske løsninger for å støtte gjennomføringen av folkeforskningsprosjekter

Vil disse tiltakene bidra til at folkeforskningsprosjekter kan gjennomføres på en god og etisk forsvarlig måte?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Foreløpige forslag til kommentarer:

UiT ga i sitt første innspill til Forskningsrådets policy tilbakemelding om at vi mener «folkeforskning» ikke er et godt begrep for inkluderende forskning eller som inngang til måter å demokratisere forskningen på. UiT mener «folkeforskning» som begrep kan misforstås og muligens trivialisere oppgavene til brukere som man ønsker å involvere i prosjekter. Forskningsrådet skriver nå at rådet fremdeles ønsker å bruke begrepet «folkeforskning», blant annet etter konsultasjon med Språkrådet. UiT mener igjen at Forskningsrådet bør vurdere dette nærmere og viser til at Språkrådet nå på sine nettsider skriver om «Citizen Science» at «Vi vil framheve grasrotforskning. Det har dessuten en utøverbetegnelse som klinger bra: grasrotforsker.»

KOMMUNIKASJON OG SYNLIGGJØRING AV FORSKNING

I dag er forskningen i liten grad tilgjengelig for dem som ikke abonnerer på vitenskapelige tidsskrifter. Dette er en utfordring både for spredning av kunnskap i forskningsmiljøer og ut til samfunnet. I tillegg til at tidsskriftsartikler og forskningsdata gjøres tilgjengelig, er det viktig at forskningen formidles slik at den gir ny kunnskap og blir mulig å ta i bruk.

Når forskningen blir mer åpent tilgjengelig stilles det nye krav til forskeren til å beherske kommunikasjonsformer som for eksempel sosiale medier. Dette vil øke behovet for kompetanse om dialog med ulike samfunnsaktører.

I Forskningsrådets utlysninger stilles det krav til å dokumentere effekter og nytte av forskningen gjennom plan for formidling og kommunikasjon. Det er viktig at planen inneholder betraktninger om hvordan forskningsresultater kommuniseres til andre forskere og til samfunnet.

Forskningsrådet skal

- vektlegge god forskningskommunikasjon i vurdering av søknader
- samarbeid med andre relevante aktører, vil Forskningsrådet bidra til:
- kompetanseheving for forskere knyttet til formidling av og dialog om forskning

Vil disse tiltakene bidra til at forskningskommunikasjon forbedrer dialogen mellom forskning og samfunn?

Helt enig

Delvis enig

Hverken eller

Delvis uenig

Helt uenig

Har du forslag til endringer eller andre tiltak?

Vi anbefaler å se nærmere på formuleringen "Forskningsrådet skal vektlegge god forskningskommunikasjon i vurdering av søknader" og eventuelt erstatte den med «Forskningsrådet skal i vurdering av søknader vektlegge søkerens plan for god forskningskommunikasjon».

UiT savner i policyutkastet at Forskningsrådet synliggjør en satsning også på åpne utdanningsressurser, og ser at det er et område som gjerne kunne vært framhevet under «Kommunikasjon og synliggjøring av forskning».

Sak 28-19 Gjennomgang av tilbakemeldingen fra KD fra dialogstyringsmøte **Innledning:** Kenneth Ruud

Bakgrunn:

Den 19. juni 2019 gjennomførte KD etatsstyringsmøte med UiTs ledelse. Departementet har oppsummert møtet i et brev der de innen forskning og innovasjon særlig framhever følgende forventninger som de har til UiT.

Departementet forventer:

- at UiT fortsetter å øke forskningsproduktiviteten i årene som kommer, særlig ved å styrke forskningsmiljøer som kan publisere mer på nivå 2 i finansieringssystemet.
- at institusjonene har stor oppmerksomhet på arbeidet med åpen forskning og at de er forberedt på kravene som fra 1. januar 2020 vil gjelde som følge av Plan S som Forskningsrådet har sluttet seg til gjennom en internasjonal koalisjon av forskningsfinansierer, cOAlition S.
- bedre deltakelse i flere av underprogrammene til H2020 i pilaren for samfunnsutfordringer innenfor sine profilerte fagområder som blå og grønn vekst og energi og klima (jf. Utviklingsavtalen).
- Departementet forventer at UiT systematisk arbeider med sikte på å øke den eksterne finanseringen.
- at de strukturelle grepene som er tatt fra UiTs side når det gjelder fusjonen mellom NORUT og NORCE vil bidra til styrket samarbeid med nærings- og samfunnsliv og på sikt resulterer i mer forskningsbasert innovasjon og nyskapingsevne i landsdelen.
- at styret har en særskilt oppmerksomhet om oppfølgingen av risikostyringen og informasjonssikkerheten.

Spørsmål til utvalget om etatsstyringsmøtet:

- Runde rundt bordet om hvordan fakultetene jobber med eksternfinansiering, i hvilken grad dere bruker rapporten vi laget tidligere i FSU, refleksjoner rundt

- hva som er hemmere og hva som skal til for at vi skal lykkes med å implementere en ny organisering av forskningsadministrasjonen?
- Hvordan skal vi tolke og implementere styringssignalet fra KD om prioritering av grupper og miljøer?

Nedenfor følger brevet i sin helhet:

Etatsstyring 2019

Tilbakemelding til Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Etatsstyringsmøtet

Dato og tid 19. juni 2019 kl. 10:45-12:45

Møtedeltakelse fra institusjonen

Anne Husebekk, rektor
Jørgen Fosslund, universitetsdirektør
Anders Malmberg, styremedlem
Ole Even Andreassen, styremedlem
Tore Nettet, styremedlem
Kjersti Dahle, styremedlem
Audun Hetland, styremedlem

Møtedeltakelse fra departementet

Knut Børve, ekspedisjonssjef
Rolf Larsen, avdelingsdirektør
Christoffer Wiig, seniorrådgiver
Kjetil Ulvik, seniorrådgiver
Vibeke Helén Moe, seniorrådgiver
Sidsel Aarnæs Arbo, seniorrådgiver
Lea Jorselje Fuglestad, rådgiver

Profil og utviklingsstrategi

Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet (UiT) er et breddeuniversitet, men også med et stort innslag av profesjonsutdanninger. Universitetet har både internasjonale ambisjoner på prioriterte satsingsområder og et klart regionalt mandat om å skape utvikling og vekst i nordområdene. UiT har en sentral rolle i norsk polarforskning og er en betydelig kunnskapsaktør internasjonalt når det gjelder forskning og utdanning om Arktis og nordområdene.

UiT har de senere årene vært gjennom et omfattende arbeid knyttet til fusjonen, og dekker i dag hele den nordlige landsdelen og Longyearbyen, og i 2018 har UiT for første gang fått på plass en virksomhetsplan for hele institusjonen. Departementet er tilfreds med det systematiske og målrettede arbeidet som er gjort ved UiT for å sikre god faglig integrering, samarbeid og arbeidsdeling på institusjonen.

UiT feiret i 2018 sitt 50 årsjubileum, og departementet har inntrykk av at det arbeides godt for å styrke institusjonens rolle og konkurranseposisjon fremover, både nasjonalt og internasjonalt. Departementet har merket seg UiTs ambisiøse strategi -

Drivkraft i nord. UiT skal bidra til kunnskapsbasert utvikling både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Strategien peker ut fem prioriterte satsingsområder der UiT har ambisjon om å være internasjonalt ledende.

Utviklingsavtale

UiT har inngått utviklingsavtale med departementet. Utviklingsavtalen har fem hovedmål og har et overlapp med UiTs ordinære strategi og virksomhetsmål. Avtaleperioden er 1. januar 2018 – 15. mars 2020. UiT skal sluttrapportere på avtalen i mars 2020. UiT har laget en god orientering om status for utviklingsavtalen i årsrapporten for 2018. UiT skriver at de kommer med en detaljert orientering i årsrapporten for 2020. UiT peker på enkelte styringsparametere hvor det er utfordringer med å nå målet. Departementet mener at UiT generelt jobber godt med målene i avtalen. Departementet vil i tildelingsbrevet for 2020 komme tilbake med krav til sluttrapportering for utviklingsavtalen.

Resultater og måloppnåelse

Kvalitet i høyere utdanning

Resultater på studentenes oppfatning av studiekvalitet ved UiT har i stor grad ligget stabilt rundt gjennomsnittet for de statlige institusjonene de siste årene. Faglig tidsbruk til heltidsstudenter har også i stor grad vært stabilt, noe over gjennomsnittet for de statlige institusjonene. Samtidig ligger studiepoeng per student noe under gjennomsnittet for de statlige institusjonene.

Andelen studenter som gjennomfører på normert tid har i flere år vist en i hovedsak positiv trend for bachelor, master og doktorgradsutdanningene. Selv om disse andelenes fortsatt er under gjennomsnittet for de statlige institusjonene, er dette en positiv utvikling som det er viktig å bygge videre på. Departementet har i denne sammenheng merket seg flere strategiske grep for å styrke utdanningskvaliteten, slik som revisjonen av kvalitetssystemet, meritteringsprosjektet, gjennomgang av studieporteføljen og ledelse av studieprogrammene. Departementet forventer at denne utviklingen fortsetter og at andelen studenter som fullfører på normert tid fortsetter å øke i årene som kommer.

UiT har store utfordringer med å oppnå kandidattallene for lærerutdanningene og helsefagutdanningene. Med unntak av den integrerte femårige masterutdanningen oppfyller ikke UiT kandidatmåltallene for noen av lærerutdanningene. UiT oppnår ikke kandidatmåltallene for jordmor, ABIOK-utdanningene (akuttsykepleie, anesthesisykepleie, barnesykepleie, intensivsykepleie, operasjonssykepleie og kreftsykepleie), tannpleier og radiograf. Departementet forventer at UiT styrker arbeidet med å innfri kandidatmåltallene, særlig for grunnskoleutdanningene for trinn 1-7. Med bakgrunn i situasjonen for lærerutdanningene forventer departementet at UiT behandler oppnåelse av kandidatmåltallene som et eget risikopunkt i neste årsrapport. Departementet forventer også at UiT fortsetter arbeidet med å styrke kvaliteten på lærerutdanningene og helsefagutdanningene.

Departementet forventer at studieplassene som Stortinget har bevilget midler til følges opp. Det er positivt at UiT totalt sett har økt studiepoengproduksjonen mer enn det tildelte midler skulle tilsi.

Regjeringen har stort fokus på IKT og ser det som svært viktig at institusjonene øker studentopptak og studiepoengproduksjon tilsvarende tildelte midler til denne type

studier. Departementet ser at UiT ikke har økt studiepoengproduksjonen innenfor IKT i tråd med tildelte midler og vil følge arbeidet til institusjonen på dette området videre.

Regjeringen har satt i gang et arbeid med en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet som et ledd i blant annet institusjonenes arbeid med kvalitet. 9 % av andel uteksaminerte ved UiT har hatt et studieopphold i utlandet. UiT ligger med dette under snittet for mobilitet, og Kunnskapsdepartementet forventer at UiT jobber for å øke andelen studenter som drar på utveksling.

Innenfor programmet Erasmus + har UiT hatt en god økning når det gjelder Europeisk mobilitet, samtidig som deltakelsen i praksismobilitet også er tilfredsstillende. UiT er tildelt 10 mobilitetsprosjekter innenfor Global mobilitet og deltar som partner i fem Strategiske partnerskap. Kunnskapsdepartementet forventer at UiT fortsetter den gode økningen over tid innenfor Europeisk mobilitet. Institusjonen kan søke om prosjektmidler med utgangspunkt i miljøer med erfaring innenfor andre ordninger i Erasmus + både innenfor utdanning og forskning. Gitt erfaringen som partner i Strategiske partnerskap, bør UiT ha ambisjoner om å koordinere søknader innenfor dette tiltaket. Institusjonen har ikke erfaring med sentraliserte tiltak, men kan søke prosjektetableringsstøtte til å utvikle søknader.

Kvalitet i forskning

Departementet har merket seg flere tiltak UiT har igangsatt for å styrke den vitenskapelige kvaliteten, slik som et eget program for yngre forskere, revisjon av støtteordninger og tverrfakultære tematiske satsinger. Samtidig har UiT fortsatt utfordringer knyttet til resultater på publiseringssiden. Antall publiseringspoeng per faglig årsverk har ligget ganske stabilt de siste årene, og er noe lavere enn gjennomsnittet for de statlige institusjonene. Bidragsinntekter fra Forskningsrådet per faglige årsverk har økt de siste årene, men er fortsatt lavere enn gjennomsnittet for de statlige institusjonene.

Departementet forventer at UiT fortsetter å øke forskningsproduktiviteten i årene som kommer, særlig ved å styrke forskningsmiljøer som kan publisere mer på nivå 2 i finansieringssystemet.

Åpen tilgang til forskningsresultater og tilgjengeliggjøring og deling av data er en sentral forskningspolitisk målsetting. Departementet forventer at institusjonene har stor oppmerksomhet på arbeidet med åpen forskning og at de er forberedt på kravene som fra 1. januar 2020 vil gjelde som følge av Plan S som Forskningsrådet har sluttet seg til gjennom en internasjonal koalisjon av forskningsfinansierer, cOAlition S.

UiT deltar i 37 prosjekter i Horisont og ligger på en 16 plass i antall prosjekter og inntekter sammenliknet med andre nordiske universiteter. Sammenliknet med UiO, UiB, NTNU og andre nordiske universiteter har UiT en relativt liten portefølje i Horisont 2020. UiT gjør det bra innenfor eksellens-pilaren i Horisont 2020, og det er positivt at UiT er tildelt både et ERC Starting Grant og et ERC Consolidator Grant i 2018. UiT gjør det også godt i utlysninger under Industrielt lederskap (LEIT-ICT). Den samlede deltakelsen synker noe under pilaren samfunnsutfordringer, der UiT deltar med prosjekter innenfor helse, mat og sikkerhet. Departementet forventer bedre deltakelse i flere av underprogrammene i pilaren for samfunnsutfordringer innenfor sine profilerte fagområder som blå og grønn vekst og energi og klima (jf. Utviklingsavtalen).

Samarbeid med omverden

Kunnskapsdepartementet har merket seg at UiT ligger godt an når det gjelder andre bidrags- og oppdragsinntekter per faglig årsverk. Bidragsinntektene fra Forskningsrådet per faglig årsverk har vist en positiv utvikling fra 2017 til 2018, men ligger fortsatt under gjennomsnittet for statlige institusjoner. Departementet forventer at UiT systematisk arbeider med sikte på å øke den eksterne finanseringen.

UiT viser i årsrapporten til det tette samarbeidet med næringslivet og offentlig sektor i landsdelen. Departementet har merket seg de strukturelle grepene som er tatt fra UiTs side når det gjelder fusjonen mellom NORUT og NORCE. Departementet forventer at disse grepene vil bidra til styrket samarbeid med nærings- og samfunnsliv og på sikt resulterer i mer forskningsbasert innovasjon og nyskapingsevne i landsdelen.

Departementet har merket seg at UiT har satt ned et utvalg som skal se på utdanningssamarbeid med arbeidslivet. Regjeringen arbeider med en ny kompetansereform som skal legge til rette for læring hele livet. Samtidig er det satt i gang arbeid med en stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning. En viktig begrunnelse for begge prosessene er fremtidig omstillingsbehov som følge av digitalisering, automatisering, det grønne skiftet, demografiske endringer etc. Et arbeidsliv i omstilling vil både ha behov for yrkesaktive som får påfyll av kompetanse gjennom karrieren og for nyutdannede med relevant og oppdatert kompetanse. Det er viktig at institusjonene arbeider for å øke kunnskapen om arbeidslivets kompetansebehov og styrker det strategiske og langsiktige samarbeidet med arbeidslivet på institusjons-, program- og fagnivå.

Digitalisering

Departementet konstaterer at UiT arbeider målrettet med ulike digitaliseringstiltak. Tiltakene skal øke bruken av læringsfremmende teknologi og implementere digitale eksamensformer ved alle studier der det er hensiktsmessig. På det administrative området er tiltakene i stor grad knyttet til BOTT-samarbeidet. Departementet har forventninger til at studenter og ansatte skal oppleve UiT som en digital institusjon både i forhold til læringsarenaer, forskning og administrasjon.

Kunnskapsdepartementet fastsatte i januar 2019 en ny styringsmodell for informasjonssikkerhet. Unit har ansvar for å følge opp denne. Departementet forutsetter at UiT prioriterer å etterleve gjeldende krav for informasjonssikkerhet og personvern. Institusjonen må ha tilstrekkelig oversikt over risiko til å kunne håndtere denne på en helhetlig og systematisk måte, og at vedtatte tiltak faktisk har effekt. Departementet forventer at styret har en særskilt oppmerksomhet om oppfølgingen av risikostyringen og informasjonssikkerheten.

Departementet forventer at UiT bidrar til å realisere «Digitaliseringsstrategi for universitets- og høyskolesektoren». Strategien konkretiseres gjennom handlingsplaner som Unit har ansvar for å utarbeide i samarbeid med sektoren. KD forventer at tiltak som egner seg som fellesløsninger også realiseres som fellesløsninger.

God ressursbruk og forvaltning

UiT ble i brev i 2018 bedt av departementet om å rapportere særskilt på avsetninger på bakgrunn av høye ubundne avsetninger. Institusjonene redegjorde for sine planer for bruk av avsetningene. Departementet forventer at institusjonene gjennomfører

sine planer for å få avsetningene ned og vil følge nøye med på om planlagte tiltak blir gjennomført i 2019.

Riksrevisjonen har avgitt beretning med forbehold ved UiT knyttet til årsregnskapet for 2018. Ifølge revisjonen er det «avdekket brudd på administrative bestemmelser i Statens personalhåndbok kapittel 10.11 og Finansdepartementets Rundskriv R-105/2015 om bruk av betalingskort i statlige virksomheter ved anskaffelse av varer og tjenester. Dette gjelder blant annet forhold knyttet til overholdelse av statens satser for beregning av bevertningsutgifter og kravene til dokumentasjon ved bruk av firmakort med bedriftsansvar». Samme forhold ble også tatt opp av revisjonen regnskapsåret 2017 uten at universitetet har lukket avvikene. Departementet ser alvorlig på forholdet og forventer at styret følger opp og påser at UiT rydder opp og får på plass gode rutiner, setter intern kontroll i system og jobber med holdningsskapende arbeid blant de ansatte. Departementet vil følge opp gjennom rapportering og dialog med universitetet i 2019.

Departementet vil understreke betydningen av å redusere midlertidigheten i UH-sektoren og har en forventning om at UiT tar grep for å redusere midlertidigheten ved institusjonen straks. Krav om redusert midlertidighet vil bli formidlet i tildelingsbrevene for 2020.

Det er positivt at UiT har oppmerksomhet på likestilling og at andelen kvinner har økt de siste årene og ligger over snittet. Departementet merker seg at to kvinner har fått tildeling fra ERC og at Arven etter Nansen ledes av en kvinne. Departementet ser frem til videre arbeid på området.

Institusjonen hadde noe økning i perioden 2014–2018, men har fortsatt en lav andel lærlinger i forhold til antall administrative og drifts/vedlikeholdsansatte. Departementet forventer at UiT realiserer målet sitt om flere lærlinger for å bidra til at regjeringen når målene for lærlinger.

Tilstanden for universitetsmuseets samlinger er bekymringsfull. Også i 2018 ble det gitt tilbakemelding om høy risiko angående brannsikring og vannskade, samt bevaringsindikatorer som luftfuktighet og temperatur. Departementet merker seg at UiT har begrensede muligheter til forbedring før nytt museumsbygg skal stå ferdig i 2025. Departementet forventer likevel at styret har oppmerksomhet rettet mot temaet.

Sak 29-19 Styringssignaler til virksomhetsplanen 2020

Innledning: Pål Vegar Storeheier

Bakgrunn:

Universitetsstyret vil i møtet i november vedta virksomhetsplanen for 2020. Denne vil inneholde styringssignaler som skal bidra til at UiT forbedrer sin virksomhet og når sine mål. Forskningsstrategisk utvalg har tidligere bestemt at utvalget skal oppsummere sine strategiske råd en gang i året med tanke på å spille inn styringssignaler til neste års virksomhetsplan.

I møtet vil noen hovedfunn fra den kommende Forsknings- og utdanningsmeldingen presenteres.

UiTs virksomhetsplan for 2019 finnes her:

<https://intranett.uit.no/Content/613090/cache=20192301150226/Virksomhetsplan%202019%20vedtatt%20i%20styret.pdf>

Nedenfor er det forsøkt trukket ut hvilke signaler/råd som utvalget har gitt i møtene det siste året. Det legges opp til en todelt diskusjon: (i) en konklusjon på hvilke av de tidligere rådene som bør legge føringer for UiTs virksomhetsplan for 2020 og (ii) en mer åpen diskusjon av eventuelle andre tiltak som utvalget mener at UiT bør iverksette for å nå sine mål.

Mulige signaler/råd fra utvalget som kan inngå i virksomhetsplanen for 2020:

- UiT bør etablere et tilbud om elektroniske labbøker/journaler (Sak 45-18 Handlingsplan for implementering av UiTs prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata).
- UiT bør stille krav til de vi ansetter i faglige stillinger når det gjelder motivasjonen og evnen til å søke om ekstern forskningsfinansiering (Sak 19-19 UiT sin søknadskapasitet mot Forskningsrådets FRIPRO program og andre forskningsfinansierende programmer).
- Det bør etableres et publiseringsutvalg der alle prodekanene for forskning er medlemmer (Sak 20-19 Etablering av publiseringsutvalg ved UiT)
- Open access bør bli en del av kurset for ph.d.-veiledere som Result organiserer (Sak 22-19 Open access-resultater 2018).
- UiT bør utarbeide en veileder for godt reisevett (Sak 23-19 Tilstandsrapporten for høyere utdanning).

Sak 30-19 Diverse saker til High North Academy sin styringsgruppe

Innledning: Andrea Gerecht og Hanne Risan Johnsen

Bakgrunn:

Saksliste til forskningsstrategisk utvalgets møte 20.09.2019 angående High North Academy:

1. **Skal det være et mål at alle HNA-kurs er godkjente (og poeng-givende) i PhD-utdanningen hos alle fakulteter på UiT?**
 - a. Hvordan kan vi forandre GEN-8010 (Visualizing your science) så at det dekker krav til «forskningsformidling» hos HSL?
 - b. Skal FSK-8002 (Scientific Writing) rettes mer mot HSL?
2. **Hvor skal kursansvaret ligge?**
 - a. Skal UB ta kursansvar for FSK-8002 (Scientific Writing)?
 - b. Hvem kan ta kursansvar for BED-8004: entreprenørskapskurset? (HHT har ikke kapasitet)
3. **Skal HNA tilbyr et kurs i «vitenskapelig presentasjonsteknikk» (interesse meldt inn fra studenter)?** Forslag HNA: legge ned GEN-8007 (Coping with media) – lite interesse fra studenter og erstatte med et slikt kurs, evt. samkjørt med det nye NTF-8001.

4. **Skal HNA ha et tilbud for de andre campus (interesse meldt inn fra Narvik/Harstad)?** Forslag HNA: «stream» forelesninger og organisere lokale seminarer.
5. **Systematisk opplæring i forskningskommunikasjon: hvem deltar neste år?** Forslag HNA: fortsette med samme gruppe (9/12 meldt inn interesse) med opptak av nye deltakere, evt. utvide til andre enn meriterte forskere.

Sak 31-19 Eventuelt

- Bevilgingen til koordinerende stilling for UiTs Tematiske satsinger